

Iran's Legislative Criminal Policy Against Organized Crimes

Ali Yekta^{1*}, Mehdi Yektaei², Hossein Yousefvand³, Khosrow Habibi⁴

1. PhD in criminology and faculty member of Amin University of Law Enforcement Sciences, Iran.

2. PhD student in knowledge management, National Defense University, Tehran, Iran.

3. PhD student in Sociology, Ahvaz University and faculty member of Amin Law Enforcement Sciences Research Center, Tehran, Iran.

4. PhD student in criminology and faculty member at Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran.

Article Type:

Original Research

Pages: 235-267

Received: 2022 September 02

Revised: 2022 December 26

Accepted: 2023 May 23

Abstract

Organized crime, with its variety of manifestations, complexity in the ways of committing and expanding, has imposed consequences and harmful effects on countries and societies from political, security, economic and cultural aspects, and has created serious challenges at the national and international levels. Most of the countries have considered a specific legislative policy to fight these crimes, considering that the law is considered the first and most formal tool of social control, the legislator can complete the legislative gap by making changes in the law related to organized crime and by criminalizing it. Organized serious and important crimes and predicting punishments and punishments appropriate to these crimes and approving the differential procedure will facilitate the facilitation of executive and judicial criminal policies in an efficient manner.

The current research was written based on the descriptive-analytical method and on the basis of documents and library resources, and in this regard, the obtained information was analyzed by studying international documents and domestic laws, with a practical purpose. The findings of the research showed that Iran's legislative criminal policy, including laws, applicable regulations and other existing binding documents, do not have the necessary coherence and clarity regarding organized crimes. Although the legislature of Iran has dealt with these crimes sporadically and transiently, from the point of view of increasing the punishment or limiting the defense rights of criminals, but the weakness and legal gap in facing this criminal phenomenon is evident and this silence causes problems and damages in the policy process. It has also created an executive and judicial crime.

Keywords: Legislative Criminal Policy, Organized Crime, Iran, Legislature

* Corresponding Author: aliyektaxi@gmail.com

سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال جرایم سازمان یافته

علی یکتا^{۱*}، مهدی یکتایی^۲، حسین یوسفوند^۳، خسرو حبیبی^۴

۱. دانش آموخته دکتری جرم یابی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

۲. دانشجوی دکتری مدیریت دانش، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

۳. دانشجوی دکتری جامعه شناسی دانشگاه اهواز و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

۴. دانشجوی دکتری جرم یابی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

چکیده

جرایم سازمان یافته با تنوع مظاهر، پیچیدگی در شیوه های ارتکاب و گسترش روزافزون، پیامدها و آثار زیانباری از جنبه های سیاسی، امنیتی، اقتصادی و فرهنگی به کشورها و جوامع تحمیل و چالش های جدی را در سطوح ملی و بین المللی ایجاد کرده است. اغلب کشورها، سیاست تقنینی مشخصی را برای مبارزه با این جرائم در نظر گرفته اند با توجه به این که قانون، اولین و رسمی ترین ابزار کنترل اجتماعی محسوب می شود، قانون گذاری می تواند با ایجاد تحول در قانون در رابطه با جرم سازمان یافته خلأ قانون گذاری را تکمیل و با جرم انگاری جرائم جدی و مهم سازمان یافته و پیش بینی مجازات و عقوبت های متناسب با این جرایم و تصویب آیین دادرسی افتراقی زمینه را برای تسهیل سیاست های جنایی اجرایی و قضایی به نحو احسن میسر سازد.

نوع مقاله: علمی پژوهشی

صفحات: ۲۶۷-۲۳۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۰/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۰۲

تمامی حقوق انتشار این مقاله، متعلق به نویسنده است.

پژوهش حاضر بر اساس روش توصیفی-تحلیلی و بر پایه ی اسناد و منابع کتابخانه ای نگاشته شده است. در این راستا با مطالعه ی اسناد بین المللی و قوانین داخلی، باهدف کاربردی، اطلاعات به دست آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته های تحقیق نشان داد سیاست جنایی تقنینی ایران شامل قوانین، آیین نامه های لازم الاجرا و سایر اسناد موجود الزام آور، در خصوص جرائم سازمان یافته از انسجام و صراحت لازم برخوردار نیستند. هرچند مقنن ایران به صورت پراکنده و گذرا، از منظر تشدید مجازات و یا تحدید حقوق دفاعی بزهکاران به این جرائم پرداخته است، اما ضعف و خلأ قانونی در مواجهه با این پدیده مجرمانه ی رو به گسترش و روزآمد مشهود است و این سکوت مشکلات و آسیب هایی در روند سیاست جنایی اجرایی و قضایی نیز ایجاد کرده است.

واژگان کلیدی: سیاست جنایی تقنینی، جرائم سازمان یافته، ایران، قوه مقننه

درآمد

با ظهور پدیده جهانی‌شدن، مجرمان نیز همانند افراد عادی، از امکانات و فرصت‌های جدید به نفع خود استفاده و از این‌گذر، یک سلسله جرائم با روش‌ها و اشکال جدید و پیچیدگی در شیوه‌ی ارتکاب، موسوم به «جرائم سازمان‌یافته»؛ گسترش‌یافته است. عواملی که موجب رویکرد روزافزون بزه‌کاران به سمت جرائم سازمان‌یافته می‌شود را باید در ماهیت جرم سازمان‌یافته و ویژگی‌های آن نظیر گروهی بودن ارتکاب جرم، عدم توازن میان امکانات مقابله و امکانات بزه‌کاران سازمان‌یافته، گسترش و تنوع موضوعات مجرمانه و البته عقب‌ماندگی سیاست جنایی (به‌ویژه در شناسایی و جرم‌انگاری به‌موقع این جرائم)، خلأهای قانونی، عدم انطباق قوانین سنتی و توان ساختارهای اجرایی ملی با اشکال جدید بزهکاری سازمان‌یافته، جستجو نمود (یکتا، علی، ۱۴۰۱، ص ۴).

امروزه تصمیم‌گیران عرصه سیاست جنایی با تحول در اشکال جرائم که به‌صورت سازمان‌یافته اعم از ملی و فراملی صورت می‌گیرد از یک‌سو و کم‌رنگ شدن پاسخ‌های سنتی عدالت‌کیفری از سوی دیگر به سمت راهبردهای جدید در قبال این جرائم گرایش پیدا کرده‌اند. این تغییر رویکرد در عرصه عدالت کیفری باعث پیامدهای متفاوتی نیز در صحنه سیاست کیفری تقنینی در قلمرو حقوق جزای اختصاصی و آیین دادرسی کیفری شده است.

سیاست جنایی در تقسیم‌بندی‌های خاصی مورد توضیح و بحث قرار گرفته که از آن جمله می‌توان از سیاست جنایی تقنینی، قضایی، اجرایی و مشارکتی نام برد. منظور از سیاست جنایی تقنینی، فعالیت مقنن و مقررات و اصولی است که در قوانین عادی با الهام از قانون اساسی توسط مقنن پیش‌بینی می‌شود. سیاست جنایی تقنینی نه‌تنها نخستین لایه‌ی سیاست جنایی محسوب می‌شود بلکه در واقع هسته‌ی اصلی سیاست جنایی و تعیین‌کننده نوع پاسخ در قبال پدیده‌های

مجرمانه تصور است. (لازرژ، ۱۳۹۹، ص ۱۲۲). بر این اساس، دولت‌ها تلاش دارند تا ضمن شناسایی دلایل شکل‌گیری این جرائم؛ با رویکردی آگاهانه سیاست‌های تقنینی و اصولی برای جرم‌انگاری جرائم سازمان یافته اتخاذ نمایند. گرایش و توصیه‌ی جهانی به سمت تدوین قوانین متحدالشکل در قبال جرائم سازمان یافته از جلوه‌های بارز و اثرگذار در سیاست جنایی کشورها در قبال این جرائم است که در پرتو آن همکاری و معاضدت قضایی ضابطین و مقامات قضایی در تعقیب و تحقیقات مقدماتی و امکان اجرای احکام قضایی کشورهای درگیر با این جرائم در کشورهای دیگر امکان پذیر شده است. موضوع برتری قوانین حاکمیت ملی در پرتو موضوع مهم‌تری که همان امنیت بین‌المللی است دیگر تاب مقاومت در برابر هجمه گسترده این جرائم و آثار زیان‌بار آن‌ها به حکومت‌ها و شهروندان جامعه جهانی را نداشته و در نتیجه می‌توان با کنارگذاری شیوه‌های سنتی مبارزه با جرائم، به متحول ساختن فرآیند دادرسی کیفری و متنوع سازی قوانین ماهوی، شکلی و خاص در این زمینه دست یافت. تغییر الگو و راهبردهای مقابله با جرائم سازمان یافته باعث شده تا نظام عدالت کیفری به جای پیروی محض از رویکردهای واکنشی سنتی به سمت چندجانبه کردن واکنش‌ها و متنوع سازی پاسخ‌های کیفری از یک طرف و ترتیبات و تشریفات متفاوت و ویژه‌ای در مراحل مختلف فرآیند دادرسی کیفری این جرائم پیش رود.

کشور ایران نیز به‌عنوان کشوری در حال توسعه با این مشکل روبرو و سیاست جنایی متعددی را در طول سنوات اخیر، جهت جرم‌انگاری و مقابله با جرائم سازمان یافته اتخاذ نموده است؛ ولی افزایش این جرائم بیانگر این است که سیاست‌گذاری‌ها نتوانسته چندان در کنترل این پدیده، اثرگذار باشد؛ بنابراین، ارائه سیاست جنایی تقنینی و اجرایی منسجم و راهبردهای اصولی می‌تواند سیاست‌گذاران را در شناسایی و مقابله با جرائم سازمان یافته یاری نماید. هرچند مقابله با جرائم سازمان یافته از ۷۰ سال اخیر در سیاست جنایی با تأسی کشورهای جهان از حقوق

بین‌الملل مسبوق به سابقه است. لیکن با توجه به ناهماهنگی سیاست‌های در نظر گرفته‌شده، بررسی و تبیین نقاط ضعف و خلأهای موجود در این نوع سیاست‌گذاری‌ها؛ تدوین سیاست جنایی تقنینی و اجرایی هماهنگ‌تر و منسجم‌تر با توجه به نیاز کنونی جامعه ضرورت دارد. اساس مطالعات در قلمرو سیاست جنایی تقنینی بررسی و نقد مهم‌ترین مرحله از سیکل و چرخه جنایی یعنی مرحله ارزش‌گذاری تقنینی، مشتمل بر وضع و تدوین مقررات قانونی در خصوص تعیین جرائم و تخلفات و پاسخ‌های موجود و حدود اختیاری نهادهای کیفری و اجرایی است. (عباس زاده دیباور، انصاری و امینی، ۱۳۹۷، ص ۳۸۵). بنابراین، یکی از نیازهای جهانی و ملی برای مبارزه‌ی جدی و کارآمد با جرائم سازمان‌یافته، اتخاذ سیاست جنایی کارآمد در حوزه‌ی تقنینی است. عملکرد موفق قضایی و اجرایی نیز، علاوه بر توان فنی و علمی، نیازمند یک سیاست جنایی تقنینی شفاف و کارآمد است. براین اساس، در این پژوهش در نظر است با بررسی متون قانونی و مقررات مربوط مانند آیین‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و زیرساخت‌های قانونی در نظام حقوقی ایران به این سؤالات پاسخ داد که با عنایت به زیرساخت‌های قانونی موجود، آیا این جرائم در سیاست جنایی تقنینی ایران جرم انگاری شده است؟ کاستی‌های سیاست جنایی تقنینی ایران در این باره چیست؟

۱- پیشینه تحقیق

غلامی رزینی، پور بافرانی، خسروشاهی (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان سیاست جنایی ایران در مقابله با جرائم سازمان‌یافته مواد مخدر از مرزهای ج.ا.ایران، که از نظر هدف کاربردی و به روش تحلیلی-توصیفی نگارش شده است، یافته‌های پژوهش بیانگر این است که ناهماهنگی سیاست تقنینی با سیاست جنایی اجرایی (اقدامات پلیسی) در حوزه جرم انگاری مواد مخدر، کاهش تمرکز لازم در رفع عوامل جرم‌زای مواد مخدر و کم‌توجهی در مرتفع نمودن محرومیت‌های مرزی از عوامل موجد قاچاق

مواد مخدر در مرزها طی سال‌های گذشته بوده است. نتایج حاکی از آن است که در هر برهه زمانی که ناهماهنگی بین قوای مقننه و اجرایی کشور در جهت مقابله با قاچاق مواد مخدر به وجود آمده، شاهد افزایش قاچاق مواد مخدر در مرزها بوده‌ایم؛ لذا، مقنن ج.ا.ایران در تاریخ ۱۳۹۶/۷/۱۲ به منظور هماهنگی و انسجام بیشتر سیاست تقنینی با سیاست اجرایی (اقدامات پلیسی (کشور، در بازنگری مجدد، ماده واحده‌ای به منظور مقابله کارآمد با قاچاق مواد مخدر در مرزها، به قانون ما ارزه با مواد مخدر (مصوب ۱۳۸۹) الحاق نمود؛ که این اقدام، نشان دهنده عزم راسخ قوه مقننه در جهت همسویی با سیاست جنایی اجرایی کشور هست.

رجبی تاج امیر (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «جهانی‌شدن جرم و ضرورت سیاست‌گذاری جدید پلیس در مبارزه با جرائم فراملی» باهدف «سیاست‌گذاری جدید پلیس در زمینه مبارزه با جرائم فراملی» به این نتیجه رسیده است که با توجه به جهانی‌شدن جرائم و چالش‌های آینده، معماری انسانی، ساختار سازمانی، برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری، فرهنگ حاکم بر سازمان پلیس باید به گونه‌ای باشد که کارکنان پلیس را به صورت مستمر به سوی کاربرد علمی مبارزه با جرائم فراملی هدایت کند آنچه می‌تواند از تهدیدهای ناشی از جرائم جهانی بکاهد، تدوین سیاست‌های پلیسی مناسب، تقویت ابزارهای مبارزه با این گونه از جرائم، انعقاد قراردادهای بین‌المللی و منطقه‌ای برای همکاری‌های بین‌المللی است.

رستم پور، مودتی و صحتی (۱۳۹۷) در مقاله‌ای تحت عنوان «چشم‌اندازی بر مصادیق و جرائم سازمان یافته فراملی با تأکید بر سیاست تقنینی ایران» به روش تحلیلی-توصیفی به وضعیت مصادیق جرائم سازمان یافته فراملی پرداخته است. در یافته‌های این تحقیق پنج جرم به عنوان مهم‌ترین مصادیق جرائم سازمان یافته فراملی که عبارت‌اند؛ از قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان و اعضای بدن، قاچاق تسلیحات و در کنار این‌ها جرم رشاء و ارتشاء و تطهیر درآمدهای ناشی از جرم (پولشویی) که در حوزه

آسیب‌ها و آثار اقتصادی این دسته از جرائم قرار می‌گیرند، را مشخص نموده است. یافته‌های این تحقیق بیانگر این است که کشور ایران همواره با آثار زیان‌بار این جرائم دست‌وپنجه نرم می‌نماید و سیاست تقنینی ایران نیز در قوانین داخلی به جرم‌انگاری این جرائم توجه نشان داده است.

میلانی، باقری و شیرازی مقدم (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «عملکرد نظام حقوقی ایران در مواجهه با جرائم سازمان‌یافته»، به روش توصیفی تحلیلی و باهدف ارزیابی نقش نظام حقوقی ایران در مقابله با جرائم سازمان‌یافته و همچنین رویکرد دین در این رابطه، این پژوهش را نگاشته‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که در قوانین ایران هنوز تعریف مدون و مشخصی از این قبیل جرائم نشده و به‌صورت پراکنده و جسته‌وگریخته قوانین و موافقت‌نامه‌هایی تصویب شده است که به مصادیق جرائم سازمان‌یافته پرداخته است.

اشرفی و کاظمی (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی جرائم سازمان‌یافته، گروه‌ها و باندهای قاچاق مواد مخدر»، به بررسی گروه‌های مسلح قاچاق مواد مخدر پرداخته است و راهکارهای مبارزه با مواد مخدر را ضربه زدن و منهدم نمودن ساختار و تشکیلات باندی و شبکه‌های قاچاق مواد مخدر با اشراف اطلاعاتی، بالا بردن هزینه ارتکاب جرم، کاهش هزینه مقابله‌ای، تدوین سیاست کیفری مناسب و تقویت ابزارهای مبارزه و انعقاد قراردادهای منطقه‌ای و بین‌المللی برای همکاری‌های پلیسی، قضایی، اداری و... دانسته است.

گودرزی (۱۳۹۴) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «تحلیل سیاست جنایی ایران در جرم‌انگاری و مقابله با جرائم سازمان‌یافته» به نقش حقوق در برخورد با جرائم سازمان‌یافته از دو منظر جرم‌انگاری صحیح و پاسخ متناسب پرداخته است و یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد در مجموع، رویکرد ایران نسبت به درک واقعیت ارتکاب جرائم سازمان‌یافته، در سال‌های اخیر رو به رشد و مناسب

بوده است اما این میزان تلاش برای مبارزه و پیشگیری کافی به نظر نمی‌رسد. در پیشینه‌های ذکر شده به صورت خاص به سیاست جنایی ایران از منظر مباحث تقنینی، پرداخته نشده است که در این مقاله با همین وجه تمایز نسبت به تحقیقات انجام شده، به آن پرداخته می‌شود.

۲- تعریف جرایم سازمان یافته

بیش از دویست تعریف مختلفی که از این اصطلاح در هفتادسال گذشته ارائه شده است، نشان‌دهنده میزان سردرگمی مفهومی است که اصطلاح جرائم سازمان یافته را احاطه کرده است. هیچ‌یک از این تعاریف به‌طور همگانی پذیرفته نشده‌اند؛ این امکان نیز وجود ندارد که اتفاق نظری عمومی ولی هرچند اندک به دست آید. در عوض، تفاوت‌های بنیادین در ابعاد مختلف وجود دارد (ون لمپه، ۲۰۱۶). شماری از تعاریف، جرائم سازمان یافته را اساساً با فعالیت‌های جنایی برابر می‌دانند (نویمن^۱، السن بوخ^۲، ۲۰۱۷، ص ۱). شماری دیگر از تعاریف، جرائم سازمان یافته را با سازمان‌های جنایتکاری دانسته‌اند (دووبچک^۳، ۱۹۹۸، ص ۶۸۰). برخی از تعاریف نیز ترکیبی از این مفاهیم را در برمی‌گیرند و می‌گویند جرائم سازمان یافته هر جرم سازمان یافته‌ای است که نوع خاصی از جرم باشد و توسط گروه‌های تبهکار خاصی انجام شود (ایگناتوویچ^۴، ۱۹۹۸، ص ۲۵) و یا این‌که نوع خاصی از گروه‌های تبهکاری که در نوع خاصی از جنایت‌ها دخیل باشند (والنچیچ، موزتیچ، ۲۰۰۶، ص ۱۳۰). سرآخر، تعبیری از جرائم سازمان یافته وجود دارد که آن را یک نظام و یا شرایط نظام‌مندی می‌داند که در پشت جنایت‌های خاص و یا گروه‌های

1. Neuman

2. Elsenbroich

3. Dobovšek

4. Ignjatović

تبهکاری خاص وجود دارد (بلاک، ۱۹۸۳؛ هومر، ۱۹۷۴، ص ۴). این تعریف آخر، بر روی مسئله اعمال قدرت تأکید دارد؛ برای مثال، (کلارک، ۲۰۰۵، ص ۱۰۵) درباره جرائم سازمان یافته بر اساس «جایگاه نامشروع قدرت» بحث می‌کند.

در سطوح پایین‌تری از تصورات موجود از این مفهوم نیز اختلاف عقیده وجود دارد؛ برای مثال، درباره این سؤال که یک سازمان تبهکاری چه شرایطی باید داشته باشد تا سازمان تبهکاری تلقی شود. برای این‌که جرم سازمان یافته اتفاق بیفتد، چه تعداد افراد باید مشارکت داشته باشند؟ برخی از تعاریف دست‌کم دو تن، برخی دست‌کم سه تن و برخی بیش از سه تن را لازم دانسته‌اند. برخی از تعاریف، وجود یک ساختار رسمی یا سلسله‌مراتبی را لازم می‌دانند. مسائل بحث‌برانگیز دیگر این هستند که آیا فساد و اعمال خشونت از ویژگی‌های جرائم سازمان یافته هستند یا نه (یکتا، بارانی، منظمی تبار، افراسیابی، ۱۴۰۱، ص ۴۰).

به نظر می‌رسد جرم سازمان یافته از منظر قانون‌گذار و مقررات ایران، با جرم بانندی تفاوتی ندارد و مهم‌ترین شاخصه آن، دخالت یک گروه مجرمانه نسبتاً منسجم و هماهنگ در ارتکاب جرم به نحو تعریف شده در قوانین است، این با مفهومی که ایران در موافقت‌نامه‌های همکاری قضایی خود با کشورهای دیگر نظیر ایتالیا، ترکیه، افغانستان و قزاقستان در پرتو توجه به ویژگی‌های جرم سازمان یافته فراملی و به اتکای ضوابط مقرر در کنوانسیون پالرمو ۲۰۰۰ م و کنوانسیون مریدا ۲۰۰۳ م مدنظر داشته، متفاوت است.

۳- مبانی نظری

نظریه‌های علمی و رویکردهای جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی تبیین‌کننده سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال جرایم سازمان یافته به شرح جدول شماره ۱ ارائه می‌شود (غلامی رزینی، پوربافرانی، خسروشاهی، ۱۴۰۰، ص ۱۹۶).

جدول ۱. نظریه‌های جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی

ابعاد نظریه	دلایل تبیین و توجیهی نظریه	نظریه/رویکرد
فرهنگی- اجتماعی	تفسیر جدید از جرائم عبارت است از اینکه افراد به‌سوی فعالیت‌های تبهکارانه کشیده نمی‌شود، بلکه به‌صورت فعالانه این عمل را انتخاب می‌کنند. آن‌ها صرفاً می‌اندیشند این عمل مجرمانه ارزش خطر کردن را دارد یا نه؛ لذا افرادی که ذهنیت مجرمانه دارند کسانی هستند که با آگاهی از گرفتار شدن تصور می‌کنند از موقعیت‌هایی که قانون را نقض می‌کنند می‌توانند مزایایی کسب نمایند بر اساس این نظریه، فرد همان‌طور که برای کسب منافع مادی خود تلاش می‌کند، امکان دارد در مسیر عمل مجرمانه قرار گیرد، لذا بسیاری از مجرمین برای ارتکاب جرم از قبل برنامه‌ریزی نمی‌کنند، بلکه برحسب اتفاق و موقعیتی که برای آن‌ها پیش می‌آید مرتکب جرم می‌شوند. این نظریه می‌تواند تا اندازه‌ای در خصوص ارتکاب جرائم تروریستی صدق نماید و به‌مرور فرد را در دام این جرائم انداخته و وی را به یک فرد تروریسم تبدیل کند.	نظریه تفسیر موقعیتی جرم
اجتماعی	کم شدن فرصت‌های مشروع اقتصادی و اجتماعی و عدم پایگاه ارزشی مجرمان، منجر به گرایش آنان به گروه‌های سازمان یافته و در نتیجه ارتکاب جرائم سازمان یافته می‌شود.	فشار نظریه
محیطی- اجتماعی	با تغییر شرایط محیطی، شهرنشینی و صنعتی شدن و همچنین توسعه فن‌آوری، آسیب‌پذیری افراد جامعه بیشتر و فعالیت گروه‌های سازمان یافته تسهیل می‌شود، در نتیجه شیوع جرائم سازمان یافته را به دنبال دارد.	بوم‌شناسی نظریه
اجتماعی- محیطی	طراحی نامناسب محیطی و فضای نامناسب قابل دفاع منجر به ارتکاب عملیات مجرمانه سازمان یافته از منطقه‌ای به منطقه دیگر می‌شود.	قابل فضای نظریه دفاع
اجتماعی- محیطی	دورکیم معتقد است که در زمان‌های رکود ناگهانی اقتصادی و یا رشد سریع اقتصادی آشفته‌گی اجتماعی روی می‌دهد، لذا در شرایط اجتماعی مستحکم و پایدار آرزوهای انسان‌ها از طریق هنجارها تنظیم و محدود شده و در مقابل، ازهم‌پاشیدگی هنجارها، آرزوهای بی‌حد و حصر اجتماعی و دائمی پدید آورده و فرد برای رسیدن به آرزوهای خود، دست به فعالیت‌های مجرمانه ازجمله جرائم سازمان یافته می‌زند. مرتون، نظریه دورکیم را گسترش داده و عدم تعادل بین اهداف و وسایل دستیابی به این اهداف را مورد توجه قرار می‌دهد و بیان می‌دارد بین اهداف و ارزش‌های اقتصادی و فرهنگی، یک تعادل وجود دارد؛ وقتی این تعادل به هم بخورد، نظم اجتماعی از بین می‌رود و همین عدم تعادل، علت اصلی جرم ازجمله جرائم سازمان یافته خواهد بود. با توجه به این نظریه می‌توان چنین برداشت کرد که اگر در جامعه ارزش‌های مادی و نیازهای روزافزون گسترش یابد، اما درآمد افراد برای دستیابی به آن‌ها کافی نباشد، فرد را به فعالیت‌های مجرمانه ازجمله جرائم سازمان یافته سوق می‌دهد.	و دورکیم نظریه مرتون
اجتماعی- محیطی	شرایط محیطی و جغرافیایی، فرصت‌های مجرمانه را برای عملیات مجرمانه سازمان یافته به وجود می‌آورد؛ به تناسب فرصت‌های مجرمانه بیشتر در یک منطقه، عملیات مجرمانه سازمان یافته در آن منطقه شیوع پیدا می‌کند.	فرصت نظریه
فرهنگی- اجتماعی	موفقیت گروه‌های مجرمانه سازمان یافته، انگیزه آن‌ها را افزایش داده و منجر به شیوع سایر عملیات مجرمانه و تهدیدات نوظهور امنیتی خواهد شد.	منافع اشاعه نظریه
اجتماعی- فرهنگی	تعارض فرهنگ (ثانویه) در جامعه، تضاد و عدم درک رفتاری به وجود می‌آورد و منجر به حمایت از گروه‌های مجرمانه سازمان یافته و گسترش جرائم سازمان یافته در جامعه خواهد شد.	تعارض نظریه

نظریه‌ها و دیدگاه‌های یادشده نشان می‌دهد که ارتکاب جرایم سازمان‌یافته با نظریه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و همچنین رویکردهای امنیتی و انتظامی قابل تبیین است. در جمع‌بندی این نظریه‌ها، تأثیر منفی جرایم سازمان‌یافته در امنیت ملی و فراملی قابل درک است. چراکه، افزایش فناوری‌های نوین و گسترش تعاملات جهانی میان دولت‌های مختلف موجب شده تا آثار برخی از جرایم، محدود به مرزهای کشور محل وقوع نباشد و از طرفی ایستایی سیاست‌های جنایی تقنینی در برابر پویایی جرایم سازمان‌یافته، موجب گسترش روزافزون آن‌ها در سطوح ملی و فراملی شده است. از این رو، این‌گونه جرایم، رویکرد جهانی و بین‌المللی به خود گرفته و در شکل‌های نوین ظهور پیدا کرده‌اند. به عبارت دیگر، این‌گونه جرایم، زمان و مکان خاصی نمی‌شناسد و مرزهای ملی را درنوردیده و به سرعت جنبه‌های سازمان‌یافته به خود گرفته‌اند. درواقع، این نوع جرایم، پدیده جدیدی هستند که عمیقاً اقتصاد ملی و بین‌المللی، سیاست و درنهایت، امنیت جوامع بشری را تحت تأثیر قرار می‌دهد (بارانی، ۱۳۹۲، ص ۱۱۷).

جرایم سازمان‌یافته از جمله پدیده‌هایی هستند که از حقوق بین‌الملل و توصیه‌های جهانی به حقوق ملی (داخلی) راه یافته‌اند. بر این اساس در ابتدا سیاست جنایی متأثر از اسناد جهانی و در ادامه سیاست جنایی تقنینی ایران در سه بخش مقررات فراتقنینی، تقنینی و فروتقنینی در قبال این جرایم دسته‌بندی و ارائه می‌شوند.

۴- سیاست جنایی تقنینی متأثر از اسناد جهانی در جرایم سازمان‌یافته

همان‌گونه که اشاره شد جرم سازمان‌یافته برخلاف سایر جرایم، از حقوق بین‌الملل به حقوق ملی کشورها راه یافته است. در یک رویکرد جمعی و جهانی، اولین بار مجمع عمومی سازمان ملل متحد با تصویب کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان‌یافته فراملی مصوب ۲۰۰۰ میلادی^۱ (موسوم به پالمو)، خطر افزایش این جرایم را به تمامی

1. United Nations Convention Against Transnational Organized Crime. 2000

کشورها گوسزد و اعمال مقررات ویژه‌ای را به کشورهای عضو در قوانین ملی خود توصیه نمود. مجدداً سازمان ملل متحد در کنوانسیون مبارزه با فساد (موسوم به مریدا ۲۰۰۳ م)، به شکل دیگری برخی مصادیق این گونه جرایم را مورد لحاظ قرارداد. در فصل سوم کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با فساد مالی، (یکی از منابع مهم در امر مبارزه با جرم سازمان یافته) دولت‌ها به پیشگیری کیفری و اتخاذ اقدامات تقنینی کیفری، مجازات مؤثر و بازپرویی بزهکاران در کنار اتخاذ تدابیر و ابزارهای غیر کیفری رهنمون می‌شوند. البته کنوانسیون مبارزه با مواد مخدر و روان گردان که در سال ۱۹۹۸ م دروین تصویب شده است به سازمان یافتگی جرایم مواد مخدر اشاره دارد.

قانون‌گذار ایران در سالیان اخیر، به ویژه بعد از تصویب کنوانسیون پالرمو و مریدا، ضرورت همکاری و همکاری با جامعه بین‌المللی را در برخورد مؤثرتر با مرتکبین این جرایم که بعضاً چند ملیتی می‌باشند، احساس و اقداماتی همچون؛ انعقاد موافقت‌نامه‌های دوجانبه همکاری متقابل، معاضدت‌های قضایی کیفری و امنیتی، استرداد مجرمین یا انتقال محکومان، الحاق به کنوانسیون مریدا در سال ۱۳۸۷ و... نموده است. لکن، قانون‌گذار ضمن عدم ارائه‌ی تعریف صریح از جرایم سازمان یافته، در سطح قوانین کیفری شکلی نیز آیین دادرسی ویژه‌ای را برای این جرایم به خصوص در بحث تحقیقات جنایی در نظر نگرفته و صرفاً برخی تدابیر افتراقی نسبت به این جرایم مانند؛ محدودیت زمانی در دسترسی به وکیل و امکان صدور دستور جلب بدون احضاریه را برای مرتکبین جرایم سازمان یافته پیش‌بینی نموده است.

۵- مقررات مرتبط با جرایم سازمان یافته در ایران

در یک دسته‌بندی مقررات مرتبط با جرایم سازمان یافته در ایران را می‌توان به دسته‌ی فراتقنینی، تقنینی و فرو تقنینی تقسیم کرد.

الف - مقررات فراتقنینی

در برخی مقررات فراتقنینی نظیر چشم‌انداز بیست‌ساله و سیاست‌های کلی نظام ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) یا قوانین تقنینی راهبردی نظیر برنامه چهارم توسعه، به برخی اشکال جرایم سازمان‌یافته اشاره شده است. مثلاً بند ۵ سیاست‌های کلی نظام در خصوص شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای مصوب ۱۳۷۷ مقرر داشته «ایجاد و تقویت نظام حقوقی و قضایی متناسب با توسعه شبکه‌های اطلاع‌رسانی به‌ویژه در جهت مقابله کارآمد با جرایم سازمان‌یافته الکترونیکی» یا بند ۲ سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۸۵ با تأکید بر شبکه‌های بین‌المللی مواد مخدر اشعار داشته «تقویت، توسعه، تجهیز و استفاده فراگیر از امکانات اطلاعاتی، نظامی، انتظامی و قضایی برای شناسایی و تقویت و انهدام شبکه‌ها و مقابله با عوامل اصلی داخلی و بین‌المللی مرتبط با مواد مخدر و روان‌گردان و پیش‌سازهای آن‌ها».

همچنین در بند ۴ و ۵ قسمت (ز) ماده ۹۷ قانون برنامه چهارم توسعه مصوب ۱۳۸۲، دولت مکلف شده نسبت به تهیه طرح جامع کنترل کاهش آسیب‌های اجتماعی با تأکید بر پیشگیری از اعتیاد به مواد مخدر مشتمل بر محورهای ذیل اقدام نماید («... ۴- جلوگیری از هرگونه تطهیر عواید ناشی از فعالیت‌های مجرمانه مواد مخدر و روان‌گردان ۵- به‌کارگرفتن تمام امکانات و توانمندی‌های ملی برای مقابله با حمل و ترانزیت مواد مخدر و همچنین عرضه و فروش آن در سراسر کشور.» به‌علاوه طبق بند (ب) ماده ۲۰۵ قانون برنامه پنجم توسعه مصوب ۱۳۸۹، وزارت اطلاعات در جرایم سازمان‌یافته ضد امنیتی، اقدامات تروریستی و تهدیدات نرم امنیتی به‌عنوان ضابط دادگستری معرفی شده است. فرمان مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مبنی بر تشکیل ستاد مبارزه با مفاصد اقتصادی مصوب ۱۳۸۰ و همچنین صدور بیانیه گام دوم انقلاب در سال ۱۳۹۷ با تأکید بر مقابله با فساد که نوعی از جرایم سازمان‌یافته است نیز در زمره مقررات فراتقنینی محسوب می‌شوند.

ب- مقررات تقنینی

در مطالعه‌ی متون قانونی ایران، جرم سازمان یافته و سازمان یافتگی در ارتکاب جرم، آشکارا و با صراحت به عنوان یک جرم مستقل با عناصر اختصاصی معین یا یک کیفیت مشدده، مورد تصریح قانون‌گذار ایران قرار نگرفته است. هرچند مقنن ایرانی، در مقررات کیفری عام، خاص و متفرقه تعریف صریحی از جرم سازمان یافته ارائه ننموده است، اما در برخی از قوانین به صورت ضمنی به این جرایم اشاره نموده است، به عنوان نمونه در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ و برخی قوانین کیفری دیگر، دخالت بیش از یک نفر در ارتکاب اعمال مجرمانه، از موجبات تشدید مجازات قلمداد شده است. نظیر آن در ماده ۴۹۸ و ۴۹۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ (تشکیل یا اداره یا عضویت در جمعیت‌هایی جهت برهم زدن امنیت کشور) همچنین مواد ۶۱۰ و ۶۱۱ همین قانون (اجتماع و تبانی برای ارتکاب جرم) یا تبصره ۲ ماده ۶۹۰ قانون یادشده (تعدد مرتکبین در هتک حرمت منازل)، اقدام باندی و تشکیلاتی جهت اخلاف در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹، بند (و) ماده ۱ قانون مجازات اخلافگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹، ماده ۴ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷، ماده واحده قانون تشدید مجازات جاعلین اسکناس و واردکنندگان و توزیع‌کنندگان و مصرف‌کنندگان اسکناس مجعول مصوب ۱۳۶۸، ماده ۴ قانون مجازات اخلافگران در صنایع مصوب ۱۳۵۳ و ماده ۱۵ قانون راجع به مجازات اخلافگران در صنایع نفت مصوب ۱۳۳۶، از جمله قوانین کیفری خاصی هستند که دخالت چند نفر در ارتکاب جرم، موجبات تشدید کیفر برای مرتکبین را رقم خواهد زد.

مقنن همچنین در یک حکم کلی در ماده ۴۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ سردهستگی دو یا چند نفر در ارتکاب جرم اعم از اینکه عمل آنان شرکت یا معاونت در جرم باشد را از علل مشدده مجازات محسوب نموده است. بدین سان، با مرور قوانین به نظر می‌رسد موضوع جرم سازمان یافته حداقل تا سال ۱۳۸۳ و تصویب قانون مبارزه با

قاچاق انسان (بند ب ماده ۲)، صریحاً به عنوان یک کیفیت مستقل در قوانین کیفری ایران مورد استفاده قرار نگرفته و سازمان یافتگی مجرمانه به عنوان یکی از عناصر اختصاصی یا کیفیت مشدد جرمی خاص مورد حکم قانون گذار واقع نشده است (ذالقی، ۱۳۸۹، ص ۵۴).

اصطلاحی که مقنن در غالب قوانین یاد شده به کار برده «شبکه» و «باند» هست که ارتکاب به جرم به این شیوه ها از موجبات تشدید مجازات است (سلیمی، ۱۳۸۳، ص ۴۷). قانون گذار در بند (د) ماده ۲۶ قانون جرایم رایانه ای مصوب ۱۳۸۸، ماده ۱۴ قانون مجازات قاچاق سلاح و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز مصوب ۱۳۹۰، بند (الف) ماده یک قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مصوب ۱۳۸۷ مجلس (تأیید ۱۳۹۰ تشخیص مصلحت نظام) اصطلاح «سازمان یافته» را مورد استفاده قرار داده است.

این تشتت و پراکنده گویی در حالی است که ایران به برخی کنوانسیون های بین المللی نظیر کنوانسیون وین ۱۹۸۸ - که در ماده ۳ آن بر لزوم تشدید مجازات مرتکبان جرایم سازمان یافته قاچاق مواد مخدر تأکید شده - پیوسته اما در قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۷۶ صریحاً بر ارتکاب این جرم به صورت سازمان یافته، عنوان مستقل یا کیفیت مشدده ای پیش بینی نشده بود. البته در تبصره ماده ۳۸ این قانون همکاری محکوم علیه با نیروی انتظامی را که منجر به کشف شبکه ها گردد را از موجبات تخفیف یا نصف مجازات سابق الصدور پیش بینی نموده است. در سال ۱۳۸۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام در ماده ۱۸ اصلاحیه قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر، اولاً سازمان دهی و رئیس باند یا شبکه بودن را به عنوان کیفیات مشدد که مجازات مرتکب را تا سطح اعدام بالا می برد، معرفی نموده، ثانیاً در ماده ۴۴ این اصلاحیه با به کار بردن عبارت قاچاق سازمان یافته، وزارت اطلاعات را در این خصوص ضابط خاص، تحت نظارت دادستان کل کشور یا قاضی منتخب معرفی نموده است.

در بستر قوانین کیفری ماهوی عام، مقنن در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ صراحتاً اصطلاح جرایم سازمان یافته را در بخش مربوط به اصول کلی و عمومی حقوق جزای ایران به کار برده، هرچند مفهوم دقیق و روشنی از آن ارائه نکرده است. ابتدا در ماده ۴۷ این قانون مقرر شده که صدور حکم و اجرای مجازات در مورد جرایم سازمان یافته قابل تعویق و تعلیق نیست. سپس در بخش اول این قانون، فصل چهارم که با عنوان «سردستگی گروه مجرمانه سازمان یافته» نام گذاری شده در ماده ۱۳۰ اشاره به سردستگی - عبارت از تشکیل یا طراحی یا سازمان دهی یا اداره - یک گروه مجرمانه نموده که از موجبات تشدید معرفی شده است. در تبصره ماده مذکور گروه مجرمانه از نظر مقنن ایرانی به این صورت تعریف شده «گروه مجرمانه عبارت است از گروه نسبتاً منسجم متشکل از سه نفر یا بیشتر که برای ارتکاب جرم تشکیل می شود یا پس از تشکیل، هدف آن برای ارتکاب جرم منحرف می گردد.»

در برخی قوانین و مقررات کیفری متفرقه و خاص نیز مقنن در چهارچوب موضوع این قوانین جرم یا گروه سازمان یافته را تعریف کرده است؛ از جمله مطابق بند (س) ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲، قاچاق سازمان یافته «جرمی است که با برنامه ریزی و هدایت گروهی و تقسیم کار توسط یک گروه نسبتاً منسجم متشکل از سه نفر یا بیشتر که برای ارتکاب جرم قاچاق تشکیل یا پس از تشکیل هدف آن برای ارتکاب جرم قاچاق، منحرف شده است، صورت می گیرد.»

براین اساس، مقنن ایران همانند بسیاری از کشورهای دیگر، جرم سازمان یافته را در حقوق داخلی ایران در پرتو گروه مجرمانه با شاخصه هایی همچون انسجام نسبی، تعدد مرتکبین حداقل با حضور سه نفر و هدف ارتکاب جرم تعریف نموده است و عناصری چون قصد تحصیل منفعت مادی یا مالی یا ارتکاب فرامرزی جرم یا ارتکاب مهم یا خاصی (بر مبنای درجات تعزیر) را مورد نظر قرار نداده است.

به علاوه، در برخی موافقت نامه های قانونی با کشورهای مختلف نظیر قانون

موافقت‌نامه امنیتی انتظامی و مبارزه با مواد مخدر بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری یونان مصوب ۱۳۷۹؛ قانون موافقت‌نامه همکاری‌های امنیتی میان جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی عربستان سعودی مصوب ۱۳۸۰؛ موافقت‌نامه همکاری در زمینه مبارزه با جرایم سازمان‌یافته و تروریسم بین دولت جمهوری اسلامی ایران و قزاقستان مصوب ۱۳۸۶؛ قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در خصوص فروش فحشا و هرزه‌نگاری کودکان مصوب ۱۳۸۶؛ قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان اجلاس اسلامی جهت مبارزه با تروریسم بین‌المللی مصوب ۱۳۸۷؛ قانون موافقت‌نامه همکاری امنیتی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و شورای وزیران بوسنی و هرزگوین مصوب ۱۳۸۷؛ قانون موافقت‌نامه همکاری‌های امنیتی میان دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت کویت مصوب ۱۳۸۷؛ قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد مصوب ۱۳۸۷؛ قانون موافقت‌نامه همکاری‌های امنیتی میان دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت پادشاهی بحرین مصوب ۱۳۸۸؛ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید به منظور تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مصوب ۱۳۸۸؛ قانون موافقت‌نامه همکاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلامی افغانستان در عرصه مبارزه با مواد مخدر جرایم سازمان‌یافته و تروریسم مصوب ۱۳۸۸؛ قانون موافقت‌نامه همکاری‌های امنیتی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت قطر مصوب ۱۳۸۹؛ قانون موافقت‌نامه همکاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری ترکیه در زمینه مبارزه علیه قاچاق مواد مخدر و جرایم سازمان‌یافته و تروریسم مصوب ۱۳۹۰؛ قانون موافقت‌نامه همکاری امنیتی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلامی پاکستان مصوب ۱۳۹۳؛ قانون موافقت‌نامه همکاری بین دولت ایران و دولت چین در زمینه مبارزه با جرایم فراملی مصوب ۱۳۹۳؛ یکی از تعهدات متعاهدین، پیشگیری، مبارزه و همکاری

قضایی در مبارزه با جرایم سازمان یافته و تروریسم معرفی شده است.

پ- مقررات فروتنقینی

در برخی قوانین و مقررات فروتنقینی نظیر ماده ۷ آیین نامه کمیسیون عفو و تخفیف مجازات محکومین مصوب ۱۳۸۷، تبصره ۳ ماده ۱۴ و بند (د) بخشنامه شماره ۱۳۹۱/۵/۱۵-۹۰۰۰/۱۷۲۸۳/۱۰۰ رئیس قوه قضاییه، بند ۱۶ تصویب نامه هیئت وزیران در خصوص تعیین بسته اجرایی وزارت کشور مصوب ۱۳۹۱ اصطلاح «سازمان یافته» مورد استفاده قرار گرفته است، یا بند (ف) ماده ۱ آیین نامه اجرایی قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیرمجاز مصوب ۱۳۹۲، گروه سازمان یافته را «گروهی مرتکب از سه نفر یا بیشتر که باهدف ارتکاب جرایم موضوع این قانون به صورت هماهنگ فعالیت نمایند» تعریف نموده است.

در سند راهبردی پلیس آگاهی ناجا جرم سازمان یافته چنین تعریف شده است: «فعالیت های غیرقانونی و هماهنگ گروهی منسجم از اشخاص است که با تبانی باهم و برای تحصیل منافع مادی و قدرت، به ارتکاب مستمر اعمال مجرمانه می پردازند و برای رسیدن به هدف، از هر نوع ابزار مجرمانه نیز استفاده می کنند.» (سند راهبردی پلیس آگاهی ناجا، ۱۳۹۶، ص ۲۳).

۶- اهم مصادیق جرم انگاری شده جرایم سازمان یافته در حقوق کیفری ایران

مصادیق جرایم سازمان یافته که قانون گذار ایران به تصریح یا به اجمال سازمان یافتگی را در آن ها لحاظ کرده می توان در موارد زیر دسته بندی کرد.

(۱) اخلال در نظام ارزی کشور؛ طبق بند «و» ماده ۱ قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹ اقدام های باندی و تشکیلاتی برای اخلال در نظام صادراتی کشور و اختلال در نظام ارزی کشور از طریق قاچاق عمده ارز یا ضرب سکه قلب یا

جعل اسکناس یا وارد کردن یا توزیع عمده آن‌ها اعم از خارجی و داخلی نیز مجازات شدید را به سبب سازمان یافتگی و اهداف خطرناک آن در پی دارد. براین اساس، جرم موصوف، از مصادیق جرایم سازمان یافته تلقی می‌شود. لازم به ذکر است، قانون ایران در قبال جعل سند به صورت سازمان یافته ساکت است.

۲) سرقت دسته جمعی و با تبانی؛ از جمله مصداق‌های جرم سازمان یافته در اسناد بین‌المللی است که قانون‌گذار ایران نیز در موارد مختلفی از جمله در مواد ۶۵۱، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶ قانون مجازات اسلامی و ماده واحده قانون مربوط به تشدید مجازات سرقت مسلحانه ۱۳۳۸، سرقت غیر حدی همراه با تبانی را که مرتکب آن دو نفر یا بیشتر باشند، مستحق مجازات شدیدتر قرارداد و علت تشدید نیز سازمان یافتگی فعالیت مجرمانه است.

۳) قیام مسلحانه؛ در مواردی که گروه‌های جمعیتی برای تحقق اهداف سیاسی یا اقتصادی در برابر نظام اسلامی قیام کنند، فعالیت‌های ارتكابی از جنس فعالیت سازمان یافته است. البته همان‌گونه که در جرم‌شناسی اقدامات تروریستی و شورش و قیام مسلحانه از سوی سازمان‌های سیاسی که انگیزه صرفاً سیاسی دارند، جرم سازمان یافته تلقی نمی‌شود، ولی در برخی از کشورها از جمله ایران و برخی اسناد منطقه و بین‌الملل، نظیر معاهده آمستردام اتحادیه اروپا و برخی اسناد مربوط به کنگره‌های پیشگیری از جرم و رفتار اصلاحی با مجرمان، این نوع فعالیت‌ها در زمره جرایم سازمان یافته قرار گرفته‌اند.

از این رو، فعالیت‌های مجرمانه یاد شده بر اساس مصالح دولت‌های درگیر و معیارهایی که جهت مبارزه با جرایم مخل امنیت ملی و اقتصادی به کار می‌گیرند، می‌توانند از مصداق‌های جرم سازمان یافته در حقوق داخلی محسوب شوند. در همین راستا، قانون‌گذار ایران در مواد ۲۸۷ و ۲۸۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، قیام مسلحانه (بغی) را جرم انگاری نموده است. در عین حال، توجه به این نکته لازم است در صورتی اقدامات مجرمانه مذکور در زمره جرایم سازمان یافته قرار می‌گیرد که هدف آن‌ها،

تنها کسب منافع اقتصادی باشد. توضیح اینکه اهداف مختلفی برای جرم سازمان یافته مطرح است که کسب منافع مالی و اقتصادی به عنوان هدف اساسی بشمار می آید. در خصوص هدف کسب قدرت نیز بسیاری از جرم شناسان اتفاق نظر دارند، اما شمار درخور توجهی از جرم شناسان و حقوق دانان با هدف براندازی، مخالف بوده و ارتکاب فعل مجرمانه باندی جهت براندازی و افعال تروریستی را با قید غیرایدئولوژیک بودن جرم سازمان یافته از قلمرو این جرم خارج می کنند.

۴) برهم زدن امنیت کشور؛ از جمله مصادیق بارز جرم سازمان یافته در حقوق ایران ارتکاب فعالیت های مجرمانه برای برهم زدن امنیت کشور از سوی یک گروه یا باند است که با استفاده از اطلاق امنیت، در ماده ۴۹۸ قانون مجازات اسلامی، شامل امنیت اقتصادی و اجتماعی نیز می شود. افزون بر این، صرف اجتماع و تبانی برای ارتکاب جرم بر ضد امنیت داخلی یا خارجی کشور یا نظم عمومی به استناد مواد ۶۱۰ تا ۶۲۰ قانون مجازات اسلامی نیز از مصادیق جرم سازمان یافته بشمار می آید.

۵) شرکت و معاونت در جرم؛ در مواردی که با تشکیل گروهی مجرمانه عده ای با مشارکت و معاونت همدیگر در ارتکاب جرمی سازمان یافته سهیم باشند، گاه می توان بر جرم ارتكابی در قالب جرم سازمان یافته توجه کرد. در همین راستا و پس از آنکه قانون گذار در ماده ۱۲۵ قانون مجازات اسلامی به شرکت در جرم و در ماده ۱۲۶ به بعد به معاونت در جرم و احکام آن پرداخته است

۶) جعل اسکناس و وارد کردن و توزیع آن در کشور به صورت باندی؛ تنها قانون مستقلی که در حقوق داخلی ایران بر اساس آن جرم جعل اسکناس و ورود و توزیع آن از سوی باند و اعضای آن جرم انگاری شده است، ماده واحده قانون تشدید مجازات جاعلین اسکناس و واردکنندگان و توزیع کنندگان اسکناس مجعول، مصوب ۱۳۶۸ است که سازمان یافته بودن جرم در این قانون از علل اساسی تشدید مجازات مجرمین جرم مذکور است.

۷) فساد اداری؛ ازجمله مصداق‌های بارز جرم سازمان‌یافته، فساد اداری است. دراین باره قانون‌گذار ایران در ماده ۴ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری ۱۳۶۴ به نقش سازمان‌یافتگی توجه ویژه‌ای مبذول داشته و ارتشاء و اختلاس از طریق شبکه را مستوجب تشدید مجازات دانسته است. همچنین الحاق ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مقابله با فساد (کنوانسیون مریدا) در سال ۱۳۸۷ شمسی، موجب شد که این کنوانسیون بر اساس ماده ۹ قانون مدنی، به عنوان یکی از منابع حقوق کیفری و قانونی داخلی ایران رسمیت یافته و پیش‌بینی‌های یادشده در کنوانسیون در حقوق داخلی ایران نیز معتبر تلقی شود.

۸) جرایم اقتصادی عمده؛ در موارد مختلفی قانون‌گذار با وضع قوانین مختلف به مبارزه با جرایم اقتصادی که باهدف کسب منافع کلان صورت گرفته و بدین سان ثبات جامعه و امنیت اقتصادی را در معرض تهدید قرار می‌دهند، به شدت برخورد کرده است. این جرایم افزون بر تخلفات گمرکی موضوع قانون امور گمرکی ۱۳۵۰ و قاچاق اجناس بدون پرداخت عوارض گمرکی، شامل جرایمی می‌شود که به نوعی در نظام اقتصادی کشور اختلال ایجاد می‌کنند و به موجب قانون مجازات اخلاک‌گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹ مصادیق جرایم موصوف که بدون سازمان‌یافتگی و تشکیل باند و اقدامات مجرمانه دیگر امکان‌پذیر نیست، جرم‌انگاری نموده است. بر این اساس، با توجه به سازمان‌یافتگی و هدف کسب منافع مالی در چنین جرائمی که معمولاً به صورت مستمر از سوی مرتکبان تحقق می‌یابند، از عناوین بارز و مهم‌ترین مظاهر جرایم سازمان‌یافته در حقوق داخلی ایران تلقی می‌شوند.

علاوه بر موارد یادشده، یکی از جرایم اقتصادی خطرناک که گاه به صورت تشکیلاتی و بانندی صورت می‌گیرد، کلاهبرداری سازمان‌یافته است و از این طریق کلاهبردار افزون بر بردن متقلبانه مال غیر، سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی را بی‌ثبات می‌سازد. دراین باره نیز قانون‌گذار با پیش‌بینی مجازات شدید در ماده ۴ قانون تشدید مجازات

مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۹، کلاهبرداری تشکیلاتی را هم در ردیف جرایم سازمان یافته قرار داده است.

(۹) تکثیر، توزیع فیلم و تصاویر مستهجن؛ به رغم توجه کشورهای مختلف به جنبه سازمان یافتگی سوءاستفاده جنسی از زنان و کودکان و دایر کردن و اداره اماکن فساد در قوانین داخلی، قانون‌گذار ایران در ماده مربوط (ماده ۶۳۹ قانون مجازات اسلامی) هیچ‌گونه اشاره‌ای به جنبه سازمان یافتگی و ارتکاب این جرم از طریق باند و گروه نداشته است. ولی در تکثیر و توزیع عمده آثار سمعی و بصری مستهجن، به جنبه سازمان یافتگی آن توجه کرده و در صورتی که این فعالیت‌ها مصداق افساد فی الارض باشند با استفاده از مفهوم ماده مربوط (تبصره ۳ ماده ۷۴۲ قانون مجازات اسلامی) مجازات شدیدی را قابل اعمال دانسته است.

(۱۰) فعالیت‌های تروریستی؛ گرچه در جرم‌شناسی میان جرم سازمان یافته و فعالیت‌های تروریستی تفاوت‌های فراوانی قائل شده‌اند، ولی در حقوق داخلی برخی از کشورها فعالیت‌های تروریستی یکی از مصداق‌های جرم سازمان یافته تلقی شده‌اند. در مواردی که ارتکاب فعالیت‌های تروریستی جنبه‌ی سیاسی صرف نداشته و هدف اقتصادی را همراه دارد، (مانند سرقت‌های مسلحانه از بانک‌ها و دیگر مراکز اقتصادی از سوی سازمان‌های تروریستی سیاسی) یا به طور کلی برای اهداف غیرسیاسی صورت می‌گیرد (مانند هواپیماربایی ۲۳ نفر از اعضای چند خانواده برای رفتن به کشوری دیگر برای امرار معاش که در تاریخ ۱۳۷۹/۸/۲۳ در مسیر اهواز-بندرعباس صورت گرفت) این فعالیت‌ها در صورت ارتکاب از سوی سازمان مجرمانه از مصادیق جرایم سازمان یافته تلقی می‌شوند. قانون‌گذار ایران با لحاظ موارد یادشده، قوانین شدیدی را برای مبارزه با فعالیت‌های تروریستی باندی وضع کرده است که از جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد؛ اخلال در تأسیسات آب، برق، گاز و مخابرات، موضوع قانون مجازات اخلال‌کنندگان در تأسیسات آب و برق و گاز و مخابرات کشور مصوب ۱۳۵۱؛ اخلال در صنایع کشور، موضوع

قانون مجازات اخلاک‌گران در صنایع مصوب ۱۳۵۳؛ اخلاک در صنایع نفت ایران، موضوع قانون مجازات اخلاک‌گران در صنایع نفت ایران مصوب ۱۳۳۶؛ بزه‌های مربوط به راه‌آهن که موجب خروج قطار یا تصادف یا حادثه مهم دیگر شود، موضوع قانون بزه‌های مربوط به راه‌آهن مصوب ۱۳۲۰ و اخلاک در امنیت پرواز هواپیما و خرابکاری در وسایل و تأسیسات هواپیمایی، موضوع قانون مجازات اخلاک‌گران در امنیت پرواز هواپیما و خرابکاری در وسایل و تأسیسات هواپیمایی مصوب ۱۳۴۹.

(۱۱) قاچاق مواد مخدر؛ ازجمله جرایم سازمان یافته مهم و گسترده در ایران قاچاق مواد مخدر است، زمینه ارتکاب جرم قاچاق در انواع مختلف (مواد مخدر، سلاح و مهمات، انسان، کالا و ارز و...) در ایران از سوی باندهای مجرمانه و به صورت سازمان یافته وجود دارد که در این بین قاچاق مواد مخدر به دلایل مختلفی ازجمله موقعیت جغرافیایی و هم‌جواری با بزرگ‌ترین تولیدکننده تریاک در جهان، گسترده‌تر هست. این مواد به وسیله باندهای قاچاق یا در بازار ایران به فروش می‌رسند یا از طریق ایران به ترکیه و اروپا و یا کشورهای خلیج فارس ترانزیت می‌شوند. از سوی دیگر، امروزه این جرم یکی از تهدیدهای جدی جامعه ایران است. بر این اساس به بررسی سیاست جنایی ایران در جرم انگاری این جرم بیشتر پرداخته می‌شود. قانون‌گذار به جرم انگاری این جرم در مراحل متعدد پرداخته است. مقنن در ابتدا صرفاً حمل و نگهداری و واردکردن تریاک را در تاریخ ۱۳۰۷/۵/۱۶ جرم انگاری نموده و در ادامه در دوره‌های متعدد دیگری با الحاق مواد جدید و یا اصلاح قوانین قبل، به جرم انگاری مصادیق بیشتری از جرایم مواد مخدر و یا به ایجاد نوساناتی در مجازات جرایم موصوف پرداخته است. «می‌توان اذعان نمود که قانون‌گذار در این برهه زمانی، به منظور مقابله با قاچاق مواد مخدر و ایجاد امنیت پایدار در مرزهای ج.ا.ایران، رویکرد نامناسبی را اتخاذ نموده و عملاً در مقابله با این جرم سازمان یافته؛ ناکام بوده است.» (غلامی رزینی و دیگران، ۱۴۰۰، ص ۲۰۰). علی‌رغم تشدید مجازات مرتکبین جرایم مواد مخدر در سال ۱۳۵۹ توسط قانون‌گذار و اعمال شدت مجازات به

مدت هشت سال لیکن همچنان ناتوانی و ناکامی سیاست جنایی تقنینی ایران در قلمرو مبارزه با قاچاق مواد مخدر محسوس بود (پوریافرانی، ۱۳۹۲، ص ۴۷) در سلسله تغییرات و تحولات قانونی در حوزه جرم انگاری جرایم سازمان یافته مواد مخدر در سال ۱۳۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام - که مرجع قانون گذاری نیست - با تأسی و تأثر از مراجع بین المللی با تصویب «قانون مبارزه با مواد مخدر» اقدام به جرم انگاری تعداد ۱۰ مصداق جدید از جرایم مواد مخدر با ملایمت هایی در سیاست تقنینی خود نمود. این مجمع برای اولین بار موارد حمل، اخفا و نگهداری تریاک به صورت سازمان یافته و یا برای مصرف داخلی را جرم انگاری نمود. در واقع این مجمع، سازمان یافته بودن جرم و قصد توزیع مواد مخدر در داخل کشور را به عنوان کیفیت مشدده در نظر گرفته و آن را جرم انگاری نموده است.

در ادامه مقنن با توجه به سیاست های کلی مبارزه با مواد مخدر مجمع تشخیص مصلحت نظام (مصوب ۱۳۸۵) و تأثر از جهانی شدن جرایم و اسناد بین المللی به خصوص کنوانسیون ۱۹۸۸م سازمان ملل در وین در بحث مبارزه با جرایم مواد مخدر و روان گردان، در سال ۱۳۹۸ مجدداً قوانین مبارزه با مواد مخدر را در پانزده بند اصلاح نمود از جمله بندهایی که در بحث سازمان یافتگی می توان اشاره کرد بند نهم این اصلاحیه است که در آن سرکردگان جرم انگاری و مجازات آنان تشدید شد. همچنین در بندهای دوم، سوم، هشتم و چهاردهم قانون مارالذکر، مقنن به شیوه های خاص مقابله با جرم سازمان یافته مبارزه با مواد مخدر از جمله عبور محموله تحت کنترل و ردیابی منابع مال و الزام وزارت اطلاعات به پشتیبانی اطلاعاتی از پلیس در زمینه مقابله با شبکه های اصلی منطقه ای و بین المللی قاچاق مواد مخدر پرداخته است.

لازم به ذکر است قانون گذار در سال ۱۳۹۶ مجدداً ماده واحده ای (ماده ۴۵) را به قانون مبارزه با مواد مخدر الحاق نمود که ضمن نرمش بیشتر در مجازات اعدام، به جرم انگاری هایی از جمله عضویت در گروهی از افراد عضو باندهای بزرگ پرداخته است.

درعین حال، از آنجاکه در بند ۵ از ماده ۳۳ کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با مواد مخدر و داروهای روان گردان ۱۹۸۸ به جنبه سازمان یافتگی این جرم توجه شده است و ارتکاب این جرم از سوی گروه سازمان یافته بزهکار یا دخالت مرتکب در دیگر فعالیت های مجرمانه ی سازمان یافته بین المللی از کیفیات مشدد این جرم تلقی شده است و از سوی دیگر تعهدنامه های بین المللی پس از تصویب در مجلس قانون گذاری بر اساس اصل ۷۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ماده ۹ قانون مدنی در حکم قانون است و این کنوانسیون در سال ۱۳۷۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. از این رو، کنوانسیون مزبور در حکم قانون بوده و محاکم داخلی در موارد لزوم باید به آن استناد کنند. گرچه ظاهراً با تصویب قانون عام لاحق در سال ۱۳۷۶ و سپس قانون اصلاحی سال ۱۳۸۹ کنوانسیون درباره تعارض، یعنی ارتکاب قاچاق از سوی گروه مجرمانه در حقوق داخلی بی اثر شده و قضات نمی توانند در صورت سازمان یافتگی قاچاق مواد مخدر بدان استناد کنند، ولی تعهد بین المللی ایران نسبت به کنوانسیون همچنان باقی است.

۷- نقد سیاست جنایی تقنینی در مورد جرایم سازمان یافته

سیاست گذاران جنایی بسیاری از کشورها پس از الحاق به کنوانسیون های بین المللی، با اعمال تغییرهایی در حقوق کیفری و شیوه های پاسخ دهی، با رویکردی متفاوت از جرایم عادی و سنتی، (رویکردی سختگیرانه و امنیت محور نسبت به مرتکبین)، در قوانین کیفری ماهوی و شکلی خود، فصلی مجزا تحت عنوان «جرایم سازمان یافته»، ایجاد کرده اند. در عرصه سیاست جنایی ایران هرچند شواهدی مبنی بر همنوایی با جامعه جهانی برای مبارزه مؤثرتر با جرایم سازمان یافته قابل مشاهده است، به این صورت که مقنن ایران در برخی جرایم، باندی بودن آن ها یا برخی ویژگی ها در مرتکبین، نظیر تشکیل شبکه دادن یا رهبری کردن آن یا عضو شبکه یا باند مجرمانه بودن و تعریف

گروه مجرمانه سازمان یافته؛ حساسیت خود را در متون تقنینی کیفری، با تشدید مجازات مرتکبین و سردسته‌ها یا اعضای باند مجرمانه نشان داده است.

به نظر می‌رسد جرم سازمان یافته از منظر قانون‌گذار و مقررات ایران، با جرم باندی تفاوتی ندارد و مهم‌ترین شاخصه آن، دخالت یک گروه مجرمانه نسبتاً منسجم و هماهنگ در ارتکاب جرم به نحو تعریف شده در قوانین مذکور است، این با مفهومی که ایران در موافقت‌نامه‌های همکاری قضایی خود با کشورهای دیگر نظیر ایتالیا، ترکیه، افغانستان و قزاقستان در پرتو توجه به ویژگی‌های جرم سازمان یافته فراملی و به اتکای ضوابط مقرر در کنوانسیون پالرمو ۲۰۰۰ م و کنوانسیون مریدا ۲۰۰۳ م مدنظر داشته، متفاوت است و شاید با تصویب کنوانسیون یادشده (پالرمو) درک دیگری از مفهوم جرم سازمان یافته در حقوق کیفری ایران فراهم شود تا مقنن ایران به موضوع جرایم سازمان یافته، ابعاد بین‌المللی آن، جرم یابی آن، شیوه ارتکاب، تبادل و جمع‌آوری ادله و اطلاعات با سایر دولت‌ها در تحقیقات مقدماتی، دادرسی و صدور و اجرای حکم، استرداد مجرمین فراملی، طرق حمایت‌های مادی-معنوی از قربانیان، شهود، مخبرین و نفوذکنندگان در سازمان‌های مجرمانه؛ در قانونی خاص و مستقل بپردازد.

به رغم آثار علمی متعددی که جرایم سازمان یافته را از حیث جرم‌شناسی بررسی کرده‌اند و توجه اغلب کشورهای توسعه یافته و اینکه بخش مجزایی را در قوانین جرایمی به جرایم سازمان یافته اختصاص داده‌اند، به نظر می‌رسد سیاست جنایی تقنینی ایران علی‌رغم انعقاد معاهدات دوطرفه با برخی از کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و اقدامات پراکنده بین‌المللی در خصوص جرایم سازمان یافته، دغدغه و توجه خاص به این پدیده نداشته است. برای مثال با اینکه قانون‌گذار ایران کنوانسیون مبارزه با مواد مخدر ۱۹۸۸ م را تصویب کرده و اصلاح و وضع آخرین قوانین مبارزه با مواد مخدر بعد از این کنوانسیون است، در ماده ۳ کنوانسیون، قاچاق مواد مخدر از سوی گروه مجرمانه سازمان یافته از عوامل مشدده این جرم پیش‌بینی شده است، اما قانون‌گذار ایران بدون توجه

به کنوانسیون و ماده یاد شده، آن را از جرایم عادی قراردادده و برای سازمان یافتگی تأثیر چندانی در مجازات قائل نشده است. از سویی دیگر، به رغم اینکه قراردادهای دوجانبه میان ایران و کشورهای از قبیل: روسیه، بلاروس، یونان، پاکستان، رومانی، بلغارستان، عربستان، قزاقستان و ... مبارزه با جرایم سازمان یافته و راهکارهای اجرایی آن پیش بینی شده است و بسیاری از این قراردادها نیز به مرحله اجرا درآمده اند، در قوانین کیفری ایران درباره جرم سازمان یافته و سازمان یافتگی تا قبل از تصویب قانون مجازات مجازات اسلامی ۱۳۹۲ش، گرچه پیش بینی هایی صورت گرفته بود ولی قانونگذار در آنها توجه چندانی به اصل سازمان یافتگی نداشته است.

برآمد

سیاست جنایی تقنینی زیربنای سیاست جنایی اجرایی، قضایی و مشارکتی است. به عبارتی تا زمانی که پدیده‌های مجرمانه مانند جرایم سازمان یافته - به خصوص در نظام‌های حقوقی نوشته - در متون قانونی و حقوق کیفری جرم انگاری نشود، نهادهای اجرایی و قضایی توان مقابله با آن‌ها را ندارند. در برخورد با جرایم سازمان یافته می‌توان از مجازات کیفری بیشتری در مقایسه با سایر جرایم استفاده کرد. رویکرد اسناد بین‌المللی نیز بیانگر همین نوع سیاست جنایی در مواجهه با این نوع جرایم است. اگرچه امروزه پاسخ کیفری تنها شیوه مبارزه علیه پدیده بزهکارانه محسوب نمی‌شود اما همچنان به‌عنوان هسته اصلی سیاست جنایی باقی‌مانده و نمی‌توان وجود آن را در عرصه سیاست جنایی انکار کرد، زیرا با جرم انگاری و پیش‌بینی ضمانت اجراها نقشی پیشگیرانه در جرایم سازمان یافته ایفا می‌کند. سیاست جنایی تقنینی ایران چه در تعریف، جرم انگاری و چه در واکنش به جرایم سازمان یافته از ضوابط یکپارچه‌ای تبعیت نکرده است و جرایم سازمان یافته بیش از آن که یک عنوان مجرمانه با مجازات معین باشد، وصف مشدد کیفری است که به برخی از رفتارهای مجرمانه تعلق گرفته است. علی‌رغم این که در برهه‌هایی شورای نگهبان در تعدیل مصوبات مجلس تلاش نموده است، لکن همچنان نظم و انسجام تقنینی در این حوزه حاصل نشده است. با بررسی متون قانونی ایران به نظر می‌رسد سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال جرایم سازمان یافته از پراکندگی و آشفتگی قابل توجهی رنج می‌برد و از انسجام و توجه لازم برخوردار نیست.

با توجه به تورم کیفری، پراکندگی و عدم تبعیت از اصول و مبانی واحد؛ ضرورت دارد با بازنگری مجدد قوانین حاکم بر این حوزه بر اساس موازین فقهی، داده‌های علمی و اسناد جهانی، رویه واحدی برای مبارزه با پدیده‌های مجرمانه سازمان یافته طراحی شود؛ تا هم کنترل بهترین پدیده میسر شود و هم موازین عدالت کیفری بهتر رعایت گردد. قانون‌گذار برای تقنین جدید لازم است تا تمامی قوانین و مقررات داخلی مرتبط با جرایم

سازمان یافته (فرا تقنینی، تقنینی و فرو تقنینی) را در کنار اسناد منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای ببیند و برای همه جرایم مرتبط با آن با الگوی واحدی که منطبق بر شرع و مقتضیات زمانی و مکانی باشد، تصمیم‌گیری نماید.

در هر حال نتایجی که از این پژوهش به دست می‌آید عبارت‌اند از:

- با تنقیح قوانین مرتبط و شناسایی خلأها و ضعف‌های قانونی مرتبط با جرم انگاری جرایم سازمان یافته این مشکل تا حدودی قابل رفع است.

- سیاست جنایی تقنینی ایران در جرم انگاری جرایم سازمان یافته قابل نقد هست از این منظر که در متون قانونی عبارات و اصطلاحات، مجمل، مبهم و ناقصی وجود دارد که زمینه را برای سوءاستفاده و فرار متخلفین فراهم کرده است از جمله جرایم، شبکه‌ای، جرایم باندى، گروه مجرمانه و ... بدون ارائه‌ی تعریف کامل و جامعی از جرایم موصوف و مصادیق آن.

- با توجه به اشکال روزآمد و پویا و پیچیدگی جرایم سازمان یافته سیاست جنایی تقنینی ایستا از کارآیی لازم برخوردار نیست و به تبع آن سیاست جنایی اجرایی و قضایی نیز در این زمینه دارای ضعف هست.

- با توجه به بعد فراملی برخی از جرایم سازمان یافته و توجه نهادهای بین‌المللی و جهانی در زمینه جرم انگاری و مقابله با این جرایم و پیوستن ایران به برخی از کنوانسیون‌های مرتبط از جمله کنوانسیون ۱۹۸۸ وین و ۲۰۰۳ مریدا و انعقاد قراردادهای دو جانبه با برخی از کشورها؛ سیاست جنایی تقنینی و اجرایی تعاملات منطقه‌ای و بین‌المللی نیاز به توجه و تقویت بیشتر دارد. و پیوستن به کنوانسیون‌های مرتبط، علاوه بر تثبیت چهره بین‌المللی کشور در زمینه برخورداری از معاضدت سایر کشورها نکته‌ی مثبتی محسوب می‌گردد.

پیشنهادهای

- با توجه به این که سیاست جنایی تقنینی مقدمه و بستر ساز سیاست جنایی اجرایی و قضایی است ضرورت دارد قانون گذار با تدوین قوانین ماهوی جامع و مانع در خصوص جرایم سازمان یافته با ارائه ی تعریفی مشخص، مصادیق این جرایم را جرم انگاری نماید.
- بازنگری قوانین شکلی و آئین دادرسی افتراقی جرایم سازمان یافته در سیاست جنایی، می تواند نهادهای اجرایی و قضایی را در شناسایی، کشف و مقابله با این جرایم پشتیبانی و یاری نماید.
- نظر به ماهیت برخی از جرایم سازمان یافته و فراملی بودن آنها، همنوایی سیاست جنایی تقنینی با جامعه جهانی به منظور کسب موفقیت در اقدامات پیشگیرانه و همچنین سرکوبگرانه اجتناب ناپذیر است.

منابع

الف) فارسی

- حبیب زاده، محمد جعفر و شمس ناتری، محمد ابراهیم و نجفی ابرندآبادی، علی حسین. (۱۳۷۹). جرائم سازمان یافته در جرم شناسی و حقوق جزا. *مجله مدرس علوم انسانی*. ۴(۴)، صص ۹۹-۱۲۳.
- حسین زاده، جمال الدین و محسنی، فرید. (۱۳۹۹). سیاست جنایی تقنینی ایران در قبال براندازی نظام با نگاهی به نظریات شورای نگهبان، *فصلنامه علمی پژوهشی تعالی حقوق*، ۷(۱).
- عباس زاده دیباور محمد علی، انصاری عباسقلی و امینی محمد. (۱۳۹۷). سیاست جنایی تقنینی ایران در جرم انگاری جرایم اقتصادی، *فصلنامه پژوهش های سیاسی/امنیتی*، ۱۰(۳۸)، صص ۴۰۸-۳۸۴.
- ذالقی، عباس. (۱۳۸۹). *قاجاق انسان در سیاست جنایی ایران و اسناد بین المللی*، انتشارات میزان، چاپ اول، صفحه ۵۴.
- رجبی تاج امیر، ابراهیم. (۱۳۹۹). جهانی شدن جرم و ضرورت سیاستگذاری جدید پلیس در مبارزه با جرایم فراملی، *فصلنامه علمی مطالعات بین المللی پلیس*، ۴۶(۱۲)، صص ۱۰۰-۱۲۱.
- رستم پور، پوریا و مودتی، علی و صحتی، سعید. (۱۳۹۷). چشم اندازی برمصادیق و جرایم سازمان یافته فراملی با تأکید بر سیاست تقنینی ایران، *فصلنامه مطالعات بین المللی پلیس*، ۳۵(۸)، صص ۱۳۷-۱۶۱.
- سلیمی، صادق. (۱۳۸۳). قاجاق اشخاص به عنوان یک جنایت سازمان یافته فراملی، *مجله دانشکده حقوق دانشگاه تهران*، ۶۴(۲)، صص ۳۷-۴۷.
- سلیمی، صادق. (۱۳۸۷). مجرمین یقه سفید و سیاست کیفری ایران، *مجله حقوق*، ۴(۴)، صص ۲۳۹-۲۵۴.

شمس ناتری، محمد ابراهیم. (۱۳۹۸) *جرایم سازمان یافته در آینه سیاست کیفری اسلام ایران و اسناد بین المللی*، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ دوم.

غلامی رزینی، پورباقرانی حسن، خسروشاهی قدرت الله. (۱۴۰۰). *سیاست جنایی ایران در مقابله با جرایم سازمان یافته مواد مخدر از مرزهای ج.ا.ایران، فصلنامه علوم و فنون مرزی* ۱۰(۴)، صص ۲۱۳-۱۹۱.

میلانی، علیرضا و باقری، نفیسه و شیرازی مقدم، محمد مهدی. (۱۳۹۵). *عملکرد نظام حقوقی ایران در مواجهه با جرایم سازمان یافته، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی*، ۱۱(۱)، صص ۱-۱۱.

پورباقرانی، حسن و مسائلی، امین. (۱۳۹۶). *تحلیل کیفر شناختی مجازات اعدام در قانون، مبارزه با مواد مخدر، فصلنامه مجلس و راهبرد*، سال ۲۴.

لازرگزستین. (۱۳۹۹). *درآمدی بر سیاست جایی*، ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی، چاپ هشتم، بنیاد حقوقی میزان.

یکتا، علی و بارانی، محمد و منظمی تبار، جواد و افراسیابی علی. (۱۴۰۱). *رویارویی با جرایم سازمان یافته از تئوری تا عمل، فصلنامه علمی مطالعات بین المللی پلیس*، ۱۳(۴۹)، صص ۵۷-۳۰.

یکتا، علی. (۱۴۰۱). *الگوی جرم یابی جرایم سازمان یافته در پلیس ایران*، رساله دکتری، دانشگاه علوم انتظامی امین.

(ب) انگلیسی

Arnold, E. /1862/. *The Marquis of Dalhousie's administration of British India* .London ,Saunders ,Otley ,and Co.

Cragin ,A.H. /1870/. *Execution of the Laws in Utah* .Washington DC ,F ,J .Rives ,G.A .Bailey.

Dobovšek ,B :/2008/. *Economic organized crime networks in*

emerging democracies.

Ignjatović ,D :/1998/ .*Organizovani kriminalitet ,drugi deo, Kriminološka analiza stanja u svetu* .Belgrade ,Policijska Akademija.

Levi ,M :/1998/ .Reflections on Organized Crime :Patterns and Control .*Howard Journal of Criminal Justice*.438–335 :(4)37

Mack ,J.A ,Kerner ,H.-J :/1975/ .*The Crime Industry* .Westmead ,Saxon House.

Neuman ,M ,Elsenbroich ,C :/2017/ .*Introduction :the societal dimensions of organized crime* .Trends in Organized Crime:(2–1)20 .15–1

Puzo ,M :/1969/ .*The Godfather .New York ,G.P .Putnam's Sons*.

Sims ,E.W :/1920/ .Fighting crime in Chicago :The Crime Commission .*Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology*.28–21 :(1)11

Spencer ,H :/1881/ .*The Industrial type of society* .Popular Science .29–1 :(11)20 Task Force on Organized Crime :/1967/ The Task Force Report :Organized Crime :Annotations and Consultants 'Papers. Washington DC ,Government Printing Office.

von Lampe ,K :/2019/ .*Definitions of Organized Crime* .www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.